

Қазақ Ұлттық аграрлық зерттеу университеті 6D073200 – Стандарттау және сертификаттау мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Ораз Гүлзат Таерқызының «Өндіріске тиімді сапа жүйесін және сивр еті классификациясына халықаралық стандарттар талаптарымен әзірлеу және енгізу» тақырыбындағы диссертациясына ресми рецензенттің

ШҚІРІ

Р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестілігі	Ресми рецензенттердің ұстанымы
1	Диссертация тақырыбының (бекту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестілігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы);</p> <p>3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес.</p>	<p>Ораз Гүлзат Таерқызының диссертациялық жұмысының тақырыбы мемлекетіміздің Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрілігімен қаржыландырылатын ПЦФ №ВР062449227 «Мал шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу және сақтау бойынша инновациялық технологияларды әзірлеу» ғылыми-зерттеу жұмысының шеңберінде 2018-2020 жж. «Халықаралық стандарттарға сәйкес ірі қара мал ұшаларын кесу және сүйектерден тазарту технологиясын әзірлеу» тақырыбы бойынша орындалған. Сонымен бірге диссертациялық жұмыстың тақырыбының мақсаты мен міндеттерін толық орындау мақсатында ауқымды ғылыми зерттеу жұмыстары жүргізілген.</p>
2	Ғылыми маңыздылығы	<p>Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы айтылған/айтылмаған</p>	<p>Диссертация тақырыбы ғылымның дамуына зор үлесін қосады және тақырыптың маңыздылығы өте зор. Өйткені қазіргі таңда отандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге арналған ғылыми жұмыстар іс жүзінде жоқ. Экспортқа арналған сиврдың жартылай ұпасын мүшелеу тәсіліне патент алынған, ет өнімдерін өндірудің өрістен серелерге дейінгі трофологиялық тізбегінің типтік сыни бақылау нүктелерінің тізбесі ұсынылып</p>

		<p>сипаттамалары берілген және оларды анықтау жүйесі әзірленген.</p>
3	<p>Өзі жазу принципі</p>	<p>Докторант ғылыми жұмысты орындау барысында халықаралық сауданы дамытудың, отандық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттырудың және өткізу нарығындағы елдердің тізімін кеңейтудің негізгі экономикалық құралы өнім сапасының халықаралық стандарт талаптарына сәйкестігі болып табылуына байланысты өндірістік кешендерден, жеке қосалқы шаруашылықтардан және шаруа қожалықтарынан өнеркәсіптік өңдеуге жеткізілетін ет шикізатының сапа көрсеткіштері мен функционалды-технологиялық сипаттамаларын зерделеп және оларға өндірістік тұрақтылық тұрғысынан салыстырмалы баға берген.</p>
4	<p>Ішкі бірлік принципі</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы және тәжірибелік маңыздылығы ішкі және халықаралық нарықта бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз ететін сивыр етін сапасын басқарудың және ет классификациясының тиімді жүйесі ұзындығын. Ет өнімдерінің қауіпсіздігі мен сапасына әсер ететін факторларды жүйелі талдау нәтижесінде ет алқабынан сөрелеріне дейінгі тізбек бойынша ет өнімдерін өндіруде әрбір өсіру жүйесіне қатысты туындайтын тәуекелдер анықталды және ғылыми негізделген.</p>
	<p>4.2. Диссертация мазмұны тақырыбын анықтайды:</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың мазмұны тақырыпқа сай құрастырылған. Зерттеу жұмыстарының мақсаты нақты анықталған.</p>
	<p>4.1. Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p>	
	<p>1) негізделген</p>	
	<p>2) жартылай негізделген;</p>	
	<p>3) негізделмеген</p>	
	<p>4.2. Диссертация мазмұны тақырыбын анықтайды:</p>	
	<p>1) анықтайды;</p>	
	<p>2) жартылай анықтайды;</p>	
	<p>3) анықламайды</p>	

		4.3 Максаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертацияның мақсаты мен міндеттері тақырыпқа сәйкес келеді және ғылыми тұжырымдалған.
		4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен құрылымы логикалық өзара байланысқан, бірін-бірі толықтырады және диссертация тақырыбын дәйекті толық ашады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидалар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Докторанттың ұсыныстары жаңа сонымен бірге салыстырылып бағаланған, зерттеу нәтижелері арқылы дәлелденген. Зерттеу барысында тақырып бойынша сыни талдау жүргізілген. Отандық және шетелдік ғалымдардың зерттеулеріне сілтеме жасалған.
5	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидалар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25-75% жаңа болып табылады);	Ғылыми нәтижелер мен қағидалар толығымен жаңа болып табылады. IDEFO әдістемесін пайдалана отырып, кіріс және шығыс деректердің етжей-тетжейлі талдауы бар трофологиялық тізбектің барлық кезеңдерін дәйекті түрде ұсынатын алгоритм әзірленген.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табылады ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25-75% жаңа болып	Жүргізілген зерттеулерге сәйкес диссертациялық жұмыста жасалған қорытындылар толығымен жаңа болып табылады.

		табылады);	
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жана және негізделген бе? 1) толығымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады)	Қойылған мақсаттармен міндеттерді шешуге қол жеткізу үшін қолданылған техникалық, технологиялық, экономикалық шешімдер толығымен жана және ғылыми негізделген болып табылады.
6	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Докторантпен атқарылған барлық қорытындылар мен нәтижелер ғылыми тұрғыдан қарағанда зерттеу жүргізу қорытындыларынан туындайды және ғылыми негізделеді атқарылған жұмыс шетелдік және отандық әдебиеттерге сілтеме жасай отырып дәлелдемелерде негізделген .
7	Қорғауға шығарылған негізгі қағидағтар	Әр қағидағ бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидағ дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиялды ма? 1) ия; 2) жоқ 7.3 Жана ма? 1) ия; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа;	Қорғауға ұсынылған нәтижелер 7.1 Сыр етін өндірудің «өрістен сөреге дейін» манызды кезеңдерін анықтау тәртібі ғылыми негізделген. Ет шикізатының көрсетілген қасиеттерін қалыптастыру және өрістен сөреге дейінгі тізбек бойынша оның сапасын бағалау әдістері анықталады. 7.2 Қанда дәлелденген, тривиялды емес, зерттеу объектілері шынайы, мәліметтер анық. 7.3 Ет өнімдерінің қауіпсіздігі мен сапасына әсер ететін факторларға жүйелі талдау жүргізілген. FMEA әдістемесі негізінде мал өсіру жүйесіне байланысты сыр етін өндірудің трофологиялық тізбегінің әрбір кезеңінде болатын сәйкессіздіктердің түрлеріне, салдарына және себептеріне талдау жасалған.

		<p>3) кен</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жок</p>	<p>7.4 Ет өнімдерінің қауіпсіздігі мен сапасына әсер ететін факторларға жүйелі талдаулар өнімді өндіру сағысында сапалы өнім алуға ықпалы зор және эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған.</p> <p>7.5 Диссертациялық жұмыстағы зерттеу нәтижесі импакт-факторы бар Scopus деректер базасына енгізілген журналда жарияланып дәлелденген.</p>
8	<p>Дәйектілік принципі мен Дереккөздер ұсынылған акпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жок</p>	<p>Зерттеу жұмыстарының жүргізіген әдістемелер негізделген және диссертациясының екінші бөлімінде нақты әрі түсінікті сипаттамалар берілген.</p>
		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жок</p>	<p>Зерттеу жұмысының нәтижелері IDEFO әдістемесін қолдана отырып, сыыр етін «өрістен сөреге дейін» өндіру үдерісінің алгоритмі құрылған, трофологиялық тізбек кезеңдерінің ықпимал тәуекелдерін зерттеу және талдау үшін FMEA-талдау әдістемесі, тәуекелді сандық бағалау қолданылған. Сыыр етін өрістен сөреге дейін өндіру кезінде қауіпті факторларды Парето Исикива диаграммаларын пайдалану арқылы талдау жасалған.</p>
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша дайрлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жок</p>	<p>Зерттеу жұмысының нәтижелерін сараптамалық зерттеу жүргізу әдістемесі осал кезенді талдау әдістемесі (FMEA) қауіпті фактордың маныздылығын бағалау әдістемесі, СВН анықтау әдістемесі, Исикава себеп-салдарлық диаграммасы, Парето диаграммасы, IDEFO әдістемесі арқылы жүзеге асырылған.</p>
		<p>8.4 Манызды мәлімдемелер нақты және</p>	<p>Докторанттың зерттеу жұмысының әр бөлімі</p>

		сенімді фильмдермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	әдебиеттерге	негізделіп қорытындылары өзекті және сенімді фильмдермен расталған. Өндіріске тиімді сапа жүйесін сыыр еті классификациясын халықаралық стандарттар талаптарымен әзірлеу және енгізу мақсатында шетелдік және отандық ғалымдардың зерттеулерімен салыстырмалы талдаулар жүргізілген.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз		Диссертациялық жұмысты жазу барысында докторант 154 әдебиет көздерін пайдаланған, пайдаланған әдебиеттер тізімінде докторанттың өзінің зерттеу жұмыстарының нәтижелері импакт-факторы бар Scopus- деректер базасына енгізілген журналдағы зерттеу нәтижесі, шетелдік және отандық ғалымдардың әдеби деректері диссертация тақырыбын толық ашу үшін жеткілікті.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызы	Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызындылығы союға арналған ірі кара малды өсіру жүйесіне қатысты басқару теориясы әрі қарай дамығандығында.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыс ет өндірісі, ірі шаян кәсіпорындар үшін маңызды тәжірибелік мәнге ие. Зерттеудің нәтижелерін өндіріске тиімді сапа жүйесін қалыптастыру мақсатында тәжірибе жүзінде қолдануға өте тиімді.	Диссертациялық жұмыс ет өндірісі, ірі шаян кәсіпорындар үшін маңызды тәжірибелік мәнге ие. Зерттеудің нәтижелерін өндіріске тиімді сапа жүйесін қалыптастыру мақсатында тәжірибе жүзінде қолдануға өте тиімді.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Докторант ет өнімдерін өндірудің өрістен сөрелерге дейінгі трофологиялық тізбегінің типтік сыни бақылау нүктелерінің тізбесі ұсынылған, сипаттамалары берілген және оларды анықтау жүйесі әзірленген. Сивыр етін «өрістен сөрелерге дейінгі» өндірудегі осал кезеңдерді талдау әдістемесі әзірленген. Сивыр еті мен одан алынатын	Докторант ет өнімдерін өндірудің өрістен сөрелерге дейінгі трофологиялық тізбегінің типтік сыни бақылау нүктелерінің тізбесі ұсынылған, сипаттамалары берілген және оларды анықтау жүйесі әзірленген. Сивыр етін «өрістен сөрелерге дейінгі» өндірудегі осал кезеңдерді талдау әдістемесі әзірленген. Сивыр еті мен одан алынатын

			өнімдерді өндірудегі қауіпті факторларды анықтау және «өрістен сөрелерге дейінгі» сыни бақылау нүктелерін анықтау бойынша ұсыныстар әзірленген.
10	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Докторанттың академиялық жазу сапасы жоғары деп санаймын. Зерттеу жұмыстарын жасауда сілтемесіз пайдалану жағдайлары байқалмайды. Жалпы диссертация стандартты үлгі бойынша орындалған.

Ресми рецензенттің шешімі: Ораз Гүлзат Таерқызының «Өндіріске тиімді сапа жүйесін және сыыр еті классификациясын халықаралық стандарттар талаптарымен әзірлеу және енгізу» тақырыбындағы философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертациясының ғылыми және тәжірибелік маңыздылығы жоғары. Диссертация жұмыс талаптарға сәйкес ресімделген, ал жұмыс авторы **БД073200** – «Стандарттау және сертификаттау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты.

Ресми рецензент:

техника ғылымдарының докторы, доцент

«Стандарттау, метрология және сертификаттау»

кафедрасының меңгерушісі

«Д.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Б. У. Байхожаева

